

Emmen, Schoonebeek en Roswinkel

Van twintig mannen uit de voormalige gemeenten Emmen, Schoonebeek en Roswinkel is bekend, dat zij als soldaat of marinier in het Franse leger in de jaren 1811-1813 hebben gediend.

Van hen zijn acht mannen teruggekeerd: Betting, Lucas Bening, Noordbarga (1789), Boelen, Boels Jan, Roswinkel (1792), Brinks, Hendrik, Noordbarga (1793), Frieling, Hendrik Alting, Erm (Emmen, 1789), Garming, Berend, Noordbarga (1792), Klases, Harm Schoonebeek (1789), gedeserteerd, Olthoff, Geert, Zuidbarga (1793) en Wiggers, Willem Geerts, Emmen (1791). Van twaalf mannen mag worden aangenomen, dat zij zijn omgekomen, hetzij tijdens een veldslag, hetzij door ontberingen. Deze mannen zijn: Arends, Gerrit, Schoonebeek (* Sleen, 1788 - † Küstrin, 1812), Berends, Albert, Emmen (Sleen, 1792), Cornelis, Jan, Emmen (?) (* ?), Dick, Herman Hendrik, Roswinkel (* ?), Eelsing, Jacob Hendriks, Roswinkel (*1788 - † Roswinkel 10-03-1813), gedeserteerd, Gerrits, Geert, Angelslo (1789), Huising, Jans, Emmen (1789), Kremer, Albert Harms, Roswinkel (1791), Meijer, Mozes, Emmen (1789), Meijering, Hendrik Jans, Westenesch 1792), Warring, Willem, Emmen (1793) en Willems, Harm, Emmen (1789).

Arends, Gerrit (1788-1812), Schoonebeek

Gerrit Arends, lotingsnummer 16, geboren/gedoopt op 10-05-1788 te Sleen, woonachtig in Schoonebeek; lengte: 1,836; beroep conscript: landbouwer; zoon van Arend Gerrits en Geertien Harms; beroep vader: landbouwer; beroep moeder: -; stamboeknummer: 3000; militair onderdeel: 33ste regiment; vertrokken: 10-04-1811; signalement: haren: lichtbruin; ogen: lichtblauw; neus: groot; kin: rond; gelaatskleur: fris; wenkbrauwen: lichtbruin; voorhoofd: rond; mond: groot; gezicht: vol; bijzonderheden: rimpels.

Hij overleed op 12-03-1812 in een Frans hospitaal in Küstrin.

Links: Compositietekening van Gerrit Arends van Nahidh K. Salman.

Rechts: In de garnizoensstad Küstrin overleed Gerrit Arends uit Schoonebeek op 12 maart 1812.

Berends, Albert (1792), woonachtig in Emmen

Albert Berends, geboren/gedoopt op 02-08-1792 te Sleen, zoon van Berend Hendriks en Zwaantje Roelofs. Berend Hendriks was tot ongeveer 1790 landbouwer (pachter) in Roswinkel; daarna pachtte hij een boerderij in Zuid-Sleen.

Begin 1813 zal Albert Berends met zijn legeronderdeel naar het Duitse Rijk zijn verplaatst.

Over Albert Berends zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Aangezien zijn naam op de lijst van vermisten van november 1814 voorkomt, mag worden aangenomen dat hij niet meer uit Franse krijgsdienst is teruggekeerd.

Betting, Lucas Bening (1789), Noordbarga

Lucas Bening Betting, lotingsnummer 24, geboren/gedoopt op 15-06-1789 te Emmen; lengte: 1,771; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Jan Betting Bening en Hillechien Bening; beroep vader: landbouwer; beroep moeder: -; stam-

Links: Compositietekening van Lucas Bening Betting van Nahidh Salman.

Rechts: Reispas van Lucas Bening Betting met op de voorzijde (links) onder andere zijn signalement en op de achterzijde (rechts) de stempels van de steden, welke hij tijdens zijn terugtocht aan deed.

boeknummer: -; militair onderdeel: 33ste Regiment Infanterie Légère; vertrokken: 26-10-1811; gedeserteerd: 27-10-1811; signalement: haren: lichtbruin; ogen: blauw; neus: breed; kin: rond; gelaatskleur: gekleurd; wenkbrauwen: lichtbruin; voorhoofd: bedekt; mond: gewoon; gezicht: vol.

Na op 27 oktober 1811, vermoedelijk samen met Harm Klasen uit Schoonebeek, te zijn gedeserteerd, werd hij gearresteerd en naar een depôt in de Franse garnizoensplaats Wesel in het Duitse Rijk gebracht, waar meer gedeserteerde soldaten zaten.

Met het 33ste Regiment is hij naar Rusland getrokken, waar hij in gevangenschap is geraakt. Dat kan worden opgemaakt uit het feit dat hij in september 1814 in Stettin (Brandenburg) (tegenwoordig Szczecin) een reispas kreeg om naar Nederland terug te reizen. Vanaf eind 1812 tot mei 1814 zat hij in Russisch krijgsgevangenschap. Vermoedelijk verbleef hij in Perm, ruim 1.150 km ten oosten van Moskou, waar ook officieren van het 33ste regiment naar toe waren gebracht. De krijgsgevangenen zaten niet in een kamp, maar verbleven in de stad en moesten zelf in hun onderhoud voorzien. Daarnaast kregen zij een financiële toelage van de Russische overheid. Officieren werden vaak 'leraar Frans', soldaten zochten werk bij een ambachtsman.

Nadat Napoleon op 6 april 1814 gevangen was genomen, besloot tsaar Alexander dat alle krijgsgevangenen werden vrijgelaten. Dit besluit zal in mei 1814 de autoriteiten in Perm hebben bereikt. Vanaf dat moment zullen krijgsgevangenen in groepjes zijn vertrokken. Sommigen twijfelden over een terugtocht; zij hadden inmiddels in Oost-Rusland een nieuw bestaan opgebouwd.

Lucas Bening Betting vertrok. Over de afstand Perm-Moskou-Stettin, ongeveer 3.000 km deed hij al lopend ruim vier maanden, gemiddeld ongeveer 20-25 km per dag.

Op 2 september 1814 vertrok hij samen met een zekere Johan Langenbergh uit Stettin. Via Münster, Coesfeld en Wesel kwamen zij omstreeks 5 oktober 1814 in Venlo aan, een afstand van ongeveer 700 km hadden zij in ruim een maand afgelegd. In Venlo namen beide mannen afscheid van elkaar. Betting keerde via Nijmegen, Doesburg, Zutphen en Zwolle omstreeks 15 oktober 1814 terug in Noordbarge.

De gehele reis van Perm naar Noordbarge, een afstand van ongeveer 3.700 km, legde hij binnen een half jaar af, gemiddeld ruim 20 km per dag.

Op 29-05-1824 huwde Lucas Bening Betting te Emmen met Trijntje Jakobs Rotgers uit Odoorn. Hij overleed op 30-01-1861 te Noordbarge op 71-jarige leeftijd.

Boelen, Boels Jan (1792), Roswinkel

Boele Jans Boelen, geboren/gedoopt op 11-11-1792 te Emmen, zoon van schoenmaker Jan Alberts Boelen en Grietjen Jans uit Roswinkel.

Hij was bij het 123ste Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 5744 ingedeeld. Hij heeft als soldaat in het Franse leger deelgenomen aan veldslagen in het Duitse Rijk.

Boele Jans Boelen keerde terug naar Roswinkel en trad, vermoedelijk in Bunde, in het huwelijk met Reina Driesman. Hij overleed op 08-11-1861 te Roswinkel.

Brinks, Hendrik (1793), Noordbarge

Hendrik Brinks, geboren/gedoopt op 29-01-1793 te Noordbarge. Hij was een zoon van Roelf Brinks en Grietien Stevens uit Noordbarge. Roelf Brinks had een keuterij in Noordbarge.

Zijn naam is uit mondelinge overlevering bekend [Informatie van Hendrik Garming uit Noordbarge].

Hij zal bij een Frans legeronderdeel dat in het Duitse Rijk tegen de geallieerde legers streed, zijn ingedeeld.

Hendrik Brinks, arbeider van beroep, is teruggekeerd, want op 08-08-1818 huwde hij met Roelfijn Wilting uit Drouwen, gedoopt op 29-01-1793 te Borger, dochter van arbeider Gerrit Wilting en Zwaantje Jakobs. Drie zonen van hen emigreerden in de 19de eeuw naar de Verenigde Staten: Roelof, * 21-06-1820 - in: 1846; Gerrit, * 25-12-1822 - in: 1867; Jan, 16-03-1830 - in: 1867 [Leeuw, Ger de, *Wij eenvoudige Drentse lui, landverhuizers uit Drenthe (1846-1872)*, Beilen 2006, blz. 106-107, 212-213]. Hendrik Brinks overleed op 22-03-1852 te Noordbarge.

Cornelis, Jan, Emmen

Hendrik Knegtering werd met lotingsnummer 21 voor de actieve dienst opgeroepen. Samen met zijn familie hadden zij in de persoon van Hendrik Dik een remplaçant gevonden, maar Hendrik Dik meldde zich niet op 10-04-1811 op het raadhuis van Groningen. In het lotingsregister werd genoteerd, dat Dik was gedeserteerd. De familie Knegtering vond een tweede remplaçant in de persoon van Jan Cornelis. Vanaf 25-04-1811 deed hij dienst in het 2de Regiment carabinieri. Aangezien geen genealogische gegevens over Jan Cornelis na 1811 zijn gevonden, kan worden aangenomen dat hij niet is teruggekeerd.

Over Hendrik Dik en Jan Cornelis zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Hoewel de naam van Jan Cornelis niet op de lijst van vermisten, noch op de lijst van overleden mannen in Franse hospitaals voorkomt, mag worden aangenomen dat hij niet meer uit Franse krijgsdienst is teruggekeerd.

Over Hendrik Knegtering (Zuidbarge), lotingsnummer 21 zijn de volgende gegevens genoteerd: geboren/gedoopt op 1788-01-28 te Emmen; lengte: 1,71; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Jacob Knegtering en Lammechien Huizing; beroep vader: overleden; beroep moeder: -; stamboeknummer: -; militair onderdeel: 2de Regiment carabinieri; vertrokken: 25-04-1811; signalement: haren: lichtbruin; ogen: blauw; neus: groot en puntig; kin: rond; gelaatskleur: bleek; wenkbrauwen: lichtbruin; voorhoofd: rond; mond: gewoon; gezicht: lang.

Links: Carabiniers waren cavaleriesoldaten gewapend met een karabijn (een kort geweer) en later met geweer en bajonet. Carabiniers konden ook gezien worden als bereden infanterie, aangezien ze het paard gebruikten voor grote mobiliteit en dan vaak afstapten om te voet te vechten. Er vochten veel karabiniers tijdens de Napoleontische oorlogen. Op de afbeelding is een officier van het 2de Regiment carabinieri afgebeeld, Frankrijk 1810-1815 (door Carle Vernet).

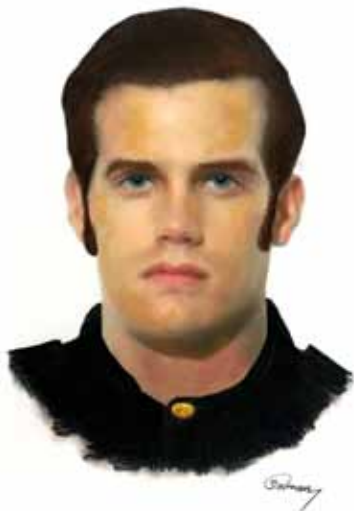
Rechts: Op de foto is rechts de boerderij van de familie Knegtering aan de Zuidbargerstraat met het huisnummer 44 te zien (Foto Historische Werkgroep Zuidbarge).

Dick, Herman Hendrik, Roswinkel

Herman Hendrik Dick, geboren/gedoopt op (?) te Roswinkel, zoon van Jan Gerard Dik en Maria Chulten [Schulten ?].

Hij was als enige Drent, zover bekend, bij het 131ste Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 8025.

Over Herman Hendrik Dick zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Hoewel zijn naam niet op de lijst van vermisten, noch op de lijst van overleden mannen in Franse hospitaals voorkomt, mag worden aangenomen dat hij niet meer uit Franse krijgsdienst is teruggekeerd.

Links: Compositietekening van Jacob Hendriks Eelsing (Eellinge) van Nahidh K. Salman

Rechts: De overlijdensakte van Jacob Hendriks Eelsing (Eellinge)

Eelsing, Jacob Hendriks (1788), Roswinkel

Jacob Hendriks Eelsing (Eellinge), lotingsnummer 4, geboren/gedoopt op 24-03-1788 te Roswinkel; lengte: 1,644; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Hendrik Jacobs Eellinge en Hendrikje Jans; beroep vader: overleden; beroep moeder: dagloonster; stamboeknummer: -; militair onderdeel: 33ste regiment; vertrokken: 10-04-1811; Signalement: haren: bruin; ogen: blauw; neus: vlak; kin: rond; gelaatskleur: fris; wenkbrauwen: noten, zwart; voorhoofd: rond; mond: gewoon; gezicht: smal.

Jacob Hendriks Eelsing (Eellinge) meldde zich op 10-04-1811 op het raadhuis in Groningen, waar hij bij het 33ste Regiment werd ingedeeld. Zijn legeronderdeel bevond zich omstreeks 25-07-1811 in Emden, in Maagdenburg van 10-08-1811 t/m 20-10-1811 en in Stettin van 30-10-1811 t/m 07-03-1812. Op 24-06-1812 trok het 33ste Regiment Rusland binnen. Op 11-07-1812 kwamen de eerste soldaten van het 33ste Regiment in Minsk aan.

Op 10-03-1813 overleed Jacob Hendriks Eelsing in Roswinkel. In de overlijdensakte werd vermeld, dat hij was gedeserteerd. Onbekend is, wanneer hij uit het leger is gedeserteerd. Uit de literatuur is bekend dat veel soldaten tijdens de tocht van Maagdenburg naar Stettin, oktober 1811, en in juli 1812 in Minsk en omgeving zijn gedeserteerd. Mocht hij nog in Minsk, juli 1812, zijn geweest, dan had hij voldoende tijd om eind 1812 terug te zijn in Roswinkel. Onder normale omstandigheden kon men deze afstand in twee tot drie maanden afleggen.

Het overlijden van Jacob Hendriks Eelsing zal ongetwijfeld te maken hebben gehad met de ontberingen die hij tijdens de tocht naar Rusland heeft geleden en zijn desertie uit het Franse leger.

Frieling, Hendrik Alting (* Emmen, 1789), woonachtig in Erm

Hendrik Alting Frieling, lotingsnummer 13, geboren/gedoopt op 02-08-1789 te Emmen; lengte: 1,627; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Jans Frieling en Lammechien Alting; beroep vader: overleden; beroep moeder: -; stamboeknummer: -; militair onderdeel: marine-14de Equipage, Boulogne, later: landmacht; vertrokken: 15-10-1811 - ingelijfd: 10-11-1811; signalement: haren: rossig; ogen: blauw; neus: groot; kin: rond; gelaatskleur: gekleurd; wenkbrauwen: rossig; voorhoofd: breed; mond: groot; gezicht: vol.

Hendrik Alting Frieling was aanvankelijk bij de marine ingedeeld, maar kwam bij de landmacht terecht. Hij maakte de tocht naar Rusland mee en was bij een legeronderdeel dat Moskou heeft bereikt. Tijdens de terugtocht verlieten Hendrik Alting en twee metgezellen, een Fries en een Groninger schipper uit Sappemeer, de tros van terugtrekkende militairen. Zij besloten op voorstel van de Groninger naar het noorden af te buigen. De schipper rekende erop een schip in de haven van Riga te vinden die de mannen terug zou kunnen brengen. De Groninger schipper heeft zijn belevenissen tijdens de tocht naar Rusland doorverteld, welke verwoord zijn in 'n Maal Raais.

Hendrik Alting Frieling keerde terug in Meppen. Hij huwde op 14-11-1815 te Zweeloo met Geertien Jans Keen. Hij verhuisde naar Drouwen, waar hij op zaterdag 27-06-1857 op 67-jarige leeftijd overleed.

'n Maal Raais (Dat was me een reis) [Uit: K. ter Laan, Frans en Kozakken, uitg. De Torenlaan, Assen, 1949. K. ter Laan tekende het volgende verhaal op uit de mond van een stokoude boer uit Sappemeer, die de tocht van Napoleon naar Rusland meemaakte en als één van de weinigen wist te ontkomen uit Rusland. Vertaling uit het Gronings door J. Kraak te Zuidlaren.]

Links: Compositietekening van Hendrik Alting Frieling (1789-1857) van Nahidh K. Salman.

Midden: de havenstad Riga.

Rechts: De tjalk is een rondgebouwd vrachtschip met een vlakke bodem. Daardoor heeft het schip een geringe diepgang. Dit model van de Groningse tjalk 'De Vrouwe Antje' is zeer gedetailleerd. De modelbouwer kende het originele schip dan ook goed. Het was het schip van zijn ouders.

Het was al zo'n ellende op de heenreis, steeds maar lopen de hele dag door en dat steeds maar verder van huis af [...]. Maar we kwamen toch in Moskou en daar dachten we dat we het hadden gered. Maar je weet wel dat het net andersom was. We zaten daar maar goed en wel, of de Russen staken hun eigen stad in brand. Weg moesten we, halsoverkop, er weer uit, anders waren we levend verbrand. Toen weer naar huis. Maar wat was het een toestand, alles was verbrand waar we langs kwamen, en altijd de dreiging van de Kozakken achter ons en opzij van ons.

Duivels spul was het: je kon ze nooit onder schot krijgen, voordat het zover was waren ze al weer weg. En dan die verrekte kou! Overdag ook, maar vooral 's nachts. Maar het ergste waren de Kozakken, zodat we er altijd voor moesten zorgen dat we bij het leger bleven. Wie achter raakte, was verloren. En dat is nu juist mijn geluk geweest; anders lag ik daarginder ook onder de sneeuw.

't Was op een dag in het begin van november; steeds maar sneeuw, niks anders dan sneeuw; sneeuw met een halve storm, je kon niet zien waar je op de wereld was. En zo is het gebeurd dat we weer kwestie hadden met de Kozakken. We lieten ons neervallen bij een bosje, we konden niets zien. Toen het schieten over was, toen was het al bijna duister en was er van onze makkers en van het hele Franse leger niets meer te zien.

De meesten van ons groepje ging weer achter het leger aan. Maar ik zei: nee, naar het noorden moeten we. Daar ligt Riga, daar moeten we naar toe. Als we de Fransen achternagaan, zijn we voor de Kozakken; die zwierven overal; daar zouden we nooit van zijn leven door kunnen komen.

Waarom nu juist naar Riga?

Ik zei: daar liggen altijd schepen uit Sappemeer en anders wel tjalken uit Holland. Dat is onze enige kans nog om dit te overleven [dat wie weer tou dizze paalturnaksie oetkomen].

Welnu, twee gingen met me mee; de ene was een Fries uit Leeuwarden en de andere een zekere Velink [Frieling] uit Meppen of daar omtrent. Je kon hem soms maar half verstaan; als hij "ston" zei dan bedoelde hij een uur, en zulk geprevel meer. Maar anders was het een beste kerel, hij was ook nooit verdrietig, al had hij ook nog zo'n honger. En dat hebben we wel eens gehad in het begin, omdat het daar allemaal verbrand was, en het was in november moet je begrijpen. Maar hoe verder dat we kwamen, hoe beter dat het werd. Bij de ene kregen we een stuk brood en bij een andere warm eten en als het nodig was [asmis] een paar schoenen of een paar sokken. Het is er zó koud in de winter, dat kun je je helemaal niet voorstellen. Maar dat was vaak ook weer goed, want nu konden we overal overheen lopen, want er waren plaatsen waar je anders tot je hals toe was ingezakt.

Maar het ging goed met de Kozakken; die waren nergens meer te zien, die zaten achter de Fransen aan.

Maar och mijn lieve tijd [en gain hinne], wat is dat Rusland groot. Al maar lopen, steeds maar verder over de sneeuw; we vroegen steeds naar Riga, anders niets. En dan wezen ze ons de weg weer. Ja, sommigen wisten in het geheel niet waar Riga lag, maar anderen weer wel. De boeren waren het beste voor ons; van de mensen hebben we nooit last gehad. Maar het was zwaar genoeg. Die arme Fries moest achterblijven; hij kon niet verder; hij kreeg bloedspuwingen en hij is

bij boeren in de schuur achtergebleven; ze knikten met het hoofd; ze zouden op hem passen. De Friezen zijn een meer subtiel volk. Velink [Frieling] was van een sterk geslacht. Maar die Velink [Frieling] jammerde midden in de sneeuw al, dat hij op een schip moest, helemaal over zee. Hij wilde liever doorlopen naar Meppen, zei hij.

Elk zijn meug, zei ik, als we maar eerst in Riga zijn.

En daar hielp hij me mee als ik moe was of als ik het niet meer zag zitten. Dan steunde hij mij en als er geen brood was, dan wilde hij hebben, dat ik alles alleen zou opeten. Een flinke kerel was het.

Maar soms dan verloor hij ook de moed en begon hij te snikken over Meppen ...

Als het nu Sappemeer was, zei ik dan, maar wat is er nu aan dat hele Meppen? En dan kregen we woorden en dan was het al weer zoveel verder en kwam het vanzelf weer goed.

Hoeveel dagen dat we gelopen hebben en hoe we er uiteindelijk zijn gekomen, daar heb ik geen weet van. Soms mochten we wel eens een dag uitrusten bij boeren of arbeiders. Eenmaal hadden we het geluk dat we mee mochten op een slee. Zo zijn we er gekomen, met niets anders dan met het woord Riga. En toen we in Riga aan de haven waren met het woord Sappemeer.

Daar werden we vastgehouden, totdat er weer een Groninger schip kwam. Het kwam goed uit dat ik nog wat geld had, diep in mijn zak verstopt. Daar kochten we een zeemanspak voor. Wat was ik blij toen we goed en wel op een schip zaten en weer kon praten, dat kun je wel begrijpen, want het was ook nog volk uit Sappemeer; de kapitein kende me zelfs.

Maar Velink [Frieling] was bang voor het grote water; hij wilde niet in een kooi aan boord slapen. Nu, hij moest het zelf weten; hij is weer gaan lopen en hij is er ook gekomen.

Maar ik kwam er sneller en gemakkelijker. En ik zal je zeggen: ik ben van mijn leven nooit weer weg geweest. En ongemak van de lange reis heb ik nooit gehad.

Garming, Berend (1792), Noordbarge

Berend Garming, geboren/gedoopt op 12-08-1792 te Emmen, zoon van Wolter Garming en Geesjen Hekman.

Hij was bij het 123e Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 5740 ingedeeld. Uit mondelinge overlevering in de familie is bekend, dat hij op weg naar het Duitse Rijk ten zuiden van de grote rivieren met twee andere Drentse jonge mannen uit het Franse leger gedeserteerd.

Berend Garming keerde terug naar Noordbarge en trad op 29-04-1818 in het huwelijk met Eeme Strating uit Noodbarge. Hij overleed op 24-07-1853 te Noordbarge.

Gerrits, Geert (1789), Angelslo

Geert Gerrits, lotingsnummer 17; geboren/gedoopt op 27-02-1789 te Emmen (Angelslo); lengte: 1,605; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Geert Hendriks en Fennechien Klazen; beroep vader: overleden; beroep moeder: -; stamboeknummer: 3650; militair onderdeel: 33ste Regiment Infanterie Legère; vertrokken: 17-10-1811 - ingelijfd: 06-11-1811; signalement: haren: lichtbruin; ogen: blauw; neus: klein; kin: rond; gelaatskleur: gekleurd; wenkbrauwen: lichtbruin; voorhoofd: hoog; mond: gewoon; gezicht: vol.

Over Geert Gerrits zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Zijn naam komt op de lijst van vermisten voor, zodat mag worden aangenomen dat hij niet meer uit Franse krijgsdienst is teruggekeerd.

Huising, Jans (1789), Emmen

Jans Huising, lotingsnummer 2, geboren/gedoopt op 14-08-1789 te Emmen; lengte: 1,671; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Willem Huising en Hillegjen Jacobs; beroep vader: landbouwer; beroep moeder: -; stamboeknummer: -; militair onderdeel: marine-Antwerpen; vertrokken: 15-10-1811 - ingelijfd: 30-10-1811; signalement: haren: lichtbruin; ogen: blauw; neus: klein; kin: rond; gelaatskleur: bleek; wenkbrauwen: lichtbruin; voorhoofd: bedekt; mond: gewoon; gezicht: ovaal. Jans Huising wordt op de lijst van vermisten van november 1814 vermeld. Er zijn ook geen genealogische gegevens over hem van na 1811 gevonden, zodat mag worden aangenomen dat hij niet is teruggekeerd.

Klasen, Harm (1789), Schoonebeek

Harm Klasen, lotingsnummer 7, geboren/gedoopt op 26-12-1789 te Schoonebeek; lengte: 1,564; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Jan Klazen en Geertien Egberts; beroep vader: landbouwer; beroep moeder: -; stamboeknummer: -; militair onderdeel: 33ste Regiment Infanterie Legère; vertrokken: 26-10-1811; gedeserteerd: 27-10; Signalement: haren: lichtbruin; ogen: grijs; neus: groot; kin: kuiltje; gelaatskleur: gekleurd; wenkbrauwen: lichtbruin; voorhoofd: hoog; mond: gewoon; gezicht: vol.

Op 27-10-1811 bleek dat Harm Klasen zich niet op het raadhuis van Groningen voor zijn diensttijd had gemeld. Hij was gedeserteerd. Hij werd niet gevonden. Op 20 december 1812 werden zijn ouders met 1.000 francs, ongeveer 500 gulden, beboet. Dat was in 1812 een groot bedrag. Een dominee verdiende f. 700 per jaar; schoolmeesters f. 400; een burgemeester f. 850. Inkomens van f. 1000 en f. 1200 behoorden tot de hoogste. [J. Wattel, Een Hoogeveense loteling in Napoleons

Compositietekeningen van Geert Gerrits (links), Jans Huising (midden) en Harm Klasen (rechts) van Nahidh K. Salman.

Grande Armée (1812), in: *Nieuwe Drentse Volksalmanak* 1966, blz. 122-123]. De boete was overigens aanzienlijk minder dan dat men in deze tijd voor een remplaçant moest betalen. Bedragen tussen f. 1.400,00 en f. 2.000,00, en soms nog meer, waren heel gewoon.

Deserteren en onderduiken was niet zo eenvoudig. Allereerst hadden de maires opdracht om de gangen van lotelingen die opgeroepen waren, extra zorgvuldig na te gaan. [Oud-Archief van Hoogeveen, no. 78. Portefeuille no. 8, no. 211, 29 januari 1812.] De veldwachters kregen voor iedere onderduiker, die ze opspoorde, een beloning van 25 francs, ongeveer f. 12,50. [Idem, no. 87, 14 januari 1812.] Er was een stelsel van paspoorten ingevoerd voor lotelingen; zonder dit persoonsbewijs mochten ze niet buiten hun provincie komen. Meestal kregen alleen de schippers er een. Bovendien strafte men de ouders van ondergedoken lotelingen met inkwartiering. In het begin van 1812 hoorde men nog weinig van onderduikers of van 'conscrits refractaires', zoals ze in de officiële stukken genoemd werden. Ze werden talrijker na de Russische veldtocht, waarvan men in het voorjaar van 1813 steeds meer gruwelijke bijzonderheden vernam.

Over het onderduikadres van Harm Klasen is niets bekend. Hij heeft de Franse overheersing overleefd, want op 17-03-1843 overleed hij, ongehuwd, in Schoonebeek.

Kremer, Albert Harms (1791), Roswinkel

Albert Harms Kremer, geboren/gedoopt te Roswinkel op 11-12-1791, zoon van Harm Kremer en Helena Jans [In DrenLias werden als ouders Harm Harms Bolder en Leene Jans vermeld].

Albert Harms Kremer werd in 1812 als militair bij het 87ste cohort met stamnummer 1115 ingedeeld. Hij zal bij de verdediging van de kustlijn van Nederland en Noord-Duitsland zijn ingezet. Begin 1813 zal hij met zijn legeronderdeel naar het Duitse Rijk zijn verplaatst.

Over Albert Harms Kremer zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Hoewel zijn naam niet op de lijst van vermisten, noch op de lijst van overleden mannen in Franse hospitaals voorkomt, mag worden aangenomen dat hij niet meer uit Franse krijgsdienst is teruggekeerd.

Meijer, Mozes (1789), Emmen

Mozes Meijer, lotingsnummer 71; geboren op 03-04-1789 te Emmen; lengte: 1,654; beroep conscrit: koopman; zoon van: Meijer Mozes en Anna Gotschalk; beroep vader: koopman; beroep moeder: -; stamboeknummer: 10327; militair onderdeel: 122ste Regiment; signalement: haren: lichtbruin; ogen: blauw; neus: lang; kin: rond; gelaatskleur: bleek; wenkbrauwen: lichtbruin; voorhoofd: bedekt; mond: klein; gezicht: ovaal.

Gelet op het feit, dat hij een hoog lotingsnummer had en in het 122ste regiment diende, mag worden verondersteld dat hij voor een loteling, geboren in de periode 1791-1793, een remplaçant is geweest.

Over Mozes Meijer zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Hoewel zijn naam niet op de lijst van vermisten, noch op de lijst van overleden mannen in Franse hospitaals voorkomt, mag worden aangenomen dat hij niet meer uit Franse krijgsdienst is teruggekeerd.

Meijering, Hendrik Jans (1792), Westenesch

Hendrik Jans Meijering, geboren/gedoopt op 28-05-1792 te Emmen: zoon van Jan [Jannes] Hendriks en Willemtien Jans Meijering uit Westenesch. Jannes Hendriks had in 1804 een keuterij in Westenesch.

Begin 1813 zal hij met zijn legeronderdeel naar het Duitse Rijk zijn verplaatst.

Over Hendrik Jans Meijering zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Aangezien zijn naam op de lijst van vermisten van november 1814 voorkomt, mag worden aangenomen dat hij niet meer uit Franse krijgsdienst is teruggekeerd.

Olthoff, Geert (1793), Zuidbarge

Geert Olthoff, geboren/gedoopt op 25-01-1793 te Emmen, was een zoon van Lukas Alting en Trijntien Olthof uit Zuidbarge. Hij was bij het 70e Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 5744 ingedeeld. Hij heeft als soldaat in het Franse leger deelgenomen aan veldslagen in het Duitse Rijk.

Geert Olthof is uit het Duitse Rijk teruggekeerd, want op 10-05-1834 huwde hij met Hillechjen Wilting uit Dalen. Op 06-01-1867 overleed hij te Dalen.

Warring, Willem (1793), Emmen

Willem Warring, geboren/gedoopt op 17-11-1793 te Emmen, zoon van Warring Hendriks en Jantjen Willems. [Op de website 'Nederlandse militairen in het leger van Napoleon wordt Willem Warring Willem Rabbers en zijn vader Hendrik Rabbers genoemd. In DrenLias wordt niet de familienaam Rabbers, maar Warring gebruikt.]

Hij was bij het 70e Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 13628 ingedeeld. Hij heeft als soldaat in het Franse leger deelgenomen aan veldslagen in het Duitse Rijk.

Over Willem Warring zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Hoewel zijn naam niet op de lijst van vermisten, noch op de lijst van overleden mannen in Franse hospitaals voorkomt, mag worden aangenomen dat hij niet meer uit Franse krijgsdienst is teruggekeerd.

Wiggers, Willem Geerts (1791), Emmen

Willem Geerts Wiggers, geboren/gedoopt op 08-12-1791 te Emmen; zoon van Geert Wiggers en Niesjen Tewes.

Hij was bij het 125ste Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 5190 en bij het 134ste Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 4135 ingedeeld. Hij heeft als soldaat in het Franse leger deelgenomen aan veldslagen in het Duitse Rijk.

Willem Wiggers is teruggekeerd, want op 09-05-1821 huwde hij met Grietjen Alberts uit Westenesch. Hij was in 1821 boerenknecht van beroep. Willem Wiggers overleed op 03-05-1831 in Westenesch.

Willems, Harm (1789), Emmen

Harm Willems, lotingsnummer 37, geboren/gedoopt op: 01-11-1789 te Emmen; lengte: 1,711; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Willem Jans en Grietjen Derks; beroep vader: landbouwer; beroep moeder: -; stamboeknummer: 454; militair onderdeel: 87ste Cohort; signalement: haren: zwart, noten; ogen: lichtbruin; neus: van een adelaar; kin: rond; gelaatskleur: bleek; wenkbrauwen: zwart, noten; voorhoofd: bedekt; mond: groot; gezicht: ovaal.

Harm Willems werd in 1812 als militair bij het 87ste cohort ingedeeld. Hij zal bij de verdediging van de kustlijn van Nederland en Noord-Duitsland zijn ingezet. Begin 1813 zal hij met zijn legeronderdeel naar het Duitse Rijk zijn verplaatst. Zijn naam kwam niet voor op de lijst van vermisten van november 1814, noch op de lijst van overleden mannen in een Frans hospitaal. Wij hebben geen genealogische gegevens over een mogelijk huwelijk of zijn overlijden gevonden. Wij nemen aan dat hij niet uit het Duitse Rijk is teruggekeerd.

Afbeeldingen oneven bladzijden, vanaf links: - Jan Hulswit (1766-1822), Winters tafereel in Drenthe in 1795 met Franse soldaten, krijt en aquarel, 22x31, Drents Museum, Assen. - Kaart van het departement Westereems (1 januari 1811 - 29 maart 1814) - Tekening van Jacob Ernst Marcus (1774-1826) uit 1812 met een wandelende boerin, een spittende boer en op de achtergrond Franse soldaten op zoek naar deserteurs.

Afbeeldingen even bladzijden, vanaf links: - De dood van kapitein Christiaan Hogerwaard bij de slag om Borodino. Tekening van Jan Hoyck van Papendrecht (1858-1933) (Nationaal Militair Museum). - Napoleon in brandend Moskou. Schilderij van Adam Albrecht (1841). - Nachtbivak van de Grande Armee tijdens de terugtocht. Olieverf op doek. Historische Museum Moskou.

